

Луценко Ю.В.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

Тарасюк А.В.

Головне слідче управління Державного бюро розслідувань

ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ, БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

У статті здійснено юридичний аналіз проблемних питань, які стосуються запобігання корупційним правопорушенням юридичних осіб у сфері економіки, безпеки та оборони на сучасному етапі розвитку суспільних відносин.

У ході дослідження з'ясовано, що Україна як центральноєвропейська держава, яка посідає важливе геополітичне становище, перебуває в епіцентрі інтересів міжнародних організованих злочинних угруповань. Зарубіжні злочинні угруповання намагаються розширити сфери свого впливу за рахунок проникнення до нашої країни шляхом використання набутого кримінального досвіду, валютних коштів, ультрасучасного технічного забезпечення, апробації нових способів учинення кримінальних правопорушень і захисту своєї злочинної діяльності. Загалом організована злочинність на сьогодні вимиває величезні кошти з України, що, зі свого боку, посилює її стійкий розвиток.

Наголошено, що сьогодні корупція та організована злочинність в Україні стоять на першому місці серед основних загроз національній безпеці. Так, масштаби корупції та кількість виявлених корупційних правопорушень постійно зростають. Останнім часом відмічається сплеск організованої злочинності у сфері економіки, безпеки та оборони.

Також у дослідженні звернута увага на те, що організовані злочинні угруповання, які діють у сфері економіки, безпеки та оборони характеризуються високим ступенем згуртованості кримінальних осіб у межах регіону, країни з розподілом на ієрархічні рівні, з виділенням лідерів, які не беруть участі у конкретних злочинах, а здійснюють організаторські, управлінські, ідеологічні функції, тісно пов'язані з корупцією. Вони втягують в економічну злочинність державних чиновників, у тому числі працівників правоохоронних органів, для прикриття їх злочинної діяльності та усунення конкурентів по бізнесу. Спонукальними мотивами до заняття злочинною діяльністю у сфері економіки, безпеки та оборони є користь, жадоба до непомірного збагачення, володіння престижними речами, недоступними для пересічних громадян, зайняття високого становища у владних та інших структурах. В роботі зазначається, що у організованих злочинних угрупованнях значна частина незаконно здобутих коштів перерозподіляється у вигляді хабарів «потрібним людям». Відбувається «зроцування» економічних злочинців з представниками загальнокримінальної злочинності, з одного боку, і тіньовою економікою – з іншого.

За результатами дослідження зроблено пропозиції, які у перспективі можуть призвести до мінімізації корупційних правопорушень юридичних осіб у сфері економіки, безпеки та оборони.

Ключові слова: криминологічна характеристика, корупція, корупційні ризики, запобігання корупційним правопорушенням, протидія корупції в діяльності юридичних осіб, корупція в секторі економіки/оборони, економічна злочинність, приватна/публічна/оборонна сфера, підприємницька діяльність, підкуп, підкупу в приватній/публічній/оборонній сфері, хабарництво, розкрадання майна, фінансові зловживання, антикорупційна політика/стратегія, національна безпека/оборона, правоохоронна діяльність, оборонні закупівлі.

Постановка проблеми. Реформування правоохоронних органів України, створення нових правозастосовних підрозділів, удосконалення існу-

ючої нормативно-правової бази у сфері протидії корупційній злочинності, вкотре підтвердила, що боротьба з корупцією є глобальною проблемою,

яку неможливо вирішити на рівні окремої держави, правоохоронного органу чи нормативно-правового акту. Виклики і загрози, які йдуть від корупційної злочинності, можна усунути лише тоді, коли правоохоронні органи будуть виявляти належну самоорганізованість, організаційну гнучкість, достатню ефективність, скоординованість, винахідливість, наступальність і додержання принципу розподілу функцій та відповідальності, тільки тоді правоохоронці зможуть володіти такою ж мобільністю й діяти так само ефективно, як і самі злочинці [27, с. 149; 29, с. 148; 32, с. 79–80; 33, с. 98–99; 34, с. 75; 35, с. 364]. Можна з повною відповідальністю стверджувати, що, незважаючи на колосальні зусилля міжнародної спільноти, такої організаційної керуючої моделі світ ще не має. У зв'язку з цим, ця обставина є провідним негативним чинником, який забезпечує високу ефективність і виживання організованої корупційної злочинності [28, с. 134–137; 30, с. 184; 31, с. 132–135].

Відповідно до Стратегії забезпечення державної безпеки України [43] до основних напрямків державної політики у сфері забезпечення державної безпеки, окрім інтенсифікації боротьби з тероризмом та організованою злочинністю, протидією спеціальним інформаційним операціям, попередженням, виявленням та припиненням злочинів проти основ національної безпеки, миру і безпеки людства, розповсюдження зброї масового ураження й інших злочинів, які становлять загрозу державній безпеці України, а також забезпечення безпеки державної таємниці та службової інформації також є активізація боротьби з системною корупцією в державних органах (п. 24).

Сьогодні Україна як центральноевропейська держава, яка посідає важливе геополітичне становище, продовжує перебувати в епіцентрі інтересів міжнародних організованих злочинних угруповань. Зарубіжні злочинні угруповання намагаються розширити сфери свого кримінального впливу за рахунок проникнення до нашої держави шляхом використання набутого кримінального досвіду, валютних активів, ультрасучасного технічного забезпечення, апробації нових способів учинення кримінальних суспільно небезпечних діянь і захисту своєї злочинної діяльності. Загалом організована злочинність на сьогодні вимиває величезні кошти з нашої країни, що, зі свого боку, посилює її стійкий розвиток [32, с. 80–81].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом питання, які стосуються запобігання злочинності та протидії різним видам

корупційних правопорушень в секторі економіки, безпеки та оборони були присвячені науковій праці А. А. Вознюка [7; 8; 9; 10; 11], Б. М. Головкина [12; 13; 15; 55], М. М. Денисенка [18; 19], С. В. Клименка [23; 24], Н. К. Макаренко [36; 37], М. І. Мельника [38; 39; 40], В. В. Мозгового [41], А. В. Тарасюка [48; 49; 50; 51; 52], В. М. Трепака [53; 54] та інших науковців. Водночас, не дивлячись на те, що зазначені автори досліджували окреслену проблематику на різних етапах державотворення, потребують подальших наукових розвідок питання, що стосуються запобігання злочинності та інших суспільно небезпечних діянь пов'язаних з корупційними правопорушеннями в сучасний період розвитку держави.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження існуючих проблем, що пов'язані з запобігання корупційним правопорушенням юридичних осіб у секторі економіки, безпеки та оборони і вироблення на цій основі пропозицій щодо удосконалення даних сфер суспільних відносин.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні корупція та організована злочинність у нашій державі стоять на першому місці серед основних загроз національній безпеці. Так, масштаби корупції та кількість виявлених корупційних правопорушень мають тенденцію до зростання. Останнім часом відмічається сплеск організованої злочинності у сфері економіки, безпеки та оборони.

Експерти ООН під терміном «корупція» пропонують розуміти зловживання державною владою для отримання вигоди в особистих цілях [21, с. 46]. В розумінні ОЕСР¹ корупція є активним чи пасивним зловживанням з боку публічних посадовців (призначених або обраних) їхніми повноваженнями задля особистої фінансової чи будь-якої іншої вигоди [1, с. 13]. Особливістю сучасної корупції є її інституціональний, системний та латентний характер. Інституційність полягає у формуванні корупційних «ланцюжків» і мереж, проникнення у сфери державного управління, що ставить під загрозу діяльність інститутів держави і забезпечення національної безпеки [45, с. 42].

Сектор безпеки держави особливо вразливий для різних корупційних махінацій через «закритість» від прямого громадського та парламентського контролю [47]. Як наслідок корупція руйнує розвиток економічного сектору, воєнно-промислового комплексу, запровадження інноваційних засобів захисту військовослужбовців, розроблення та випробування нової зброї, техно-

¹ Організація економічного співробітництва та розвитку.

логій, забезпечення військовослужбовців необхідним обладнанням, захистом, зброєю [42, с. 147]. Системність проявів корупції у секторі безпеки і оборони свідчить про наявність специфічних чинників, які її зумовлюють. Останні можна віднести до впливу на армію з боку зовнішнього корумпованого середовища країни [16, с. 59].

Організовані злочинні угруповання, які діють у сфері економіки, безпеки та оборони характеризуються високим ступенем згуртованості кримінальних осіб у межах регіону, країни з розподілом на ієрархічні рівні, з виділенням лідерів, які не беруть участі у конкретних злочинах, а здійснюють організаторські, управлінські, ідеологічні функції, тісно пов'язані з корупцією. Вони втягують в економічну злочинність чиновників держави різних рівнів, у тому числі працівників правоохоронних органів, для прикриття їх злочинної діяльності та усунення конкурентів по бізнесу. Спонукальними мотивами до заняття злочинною діяльністю у сфері економіки, безпеки та оборони є корисливість, жадоба до збагачення, володіння престижними речами, недоступними для пересічних громадян, зайняття високого становища у владних та інших структурах. В організованих злочинних угрупованнях значна частина незаконно здобутих коштів перерозподіляється у вигляді хабарів «потрібним людям». Відбувається «зрощування» економічного криміналітету з представниками загальнокримінальної злочинності, з одного боку, і тіншовою економікою – з іншого [26, с. 248–249].

Корупція і організована злочинність мають соціальну сутність, яка проявляється в тому, що ці явища: мають соціальну обумовленість і свою ціну, яку платить суспільство в результаті корупційної та організованої злочинної діяльності; здійснюють істотний вплив на всі соціальні процеси; мають власні історичні джерела; набули глобального характеру; мають економічні, політичні, правові, психологічні і моральні чинники; мають властивість пристосовуватись до соціальних реалій і здатність до самовідтворення та уникнення соціального контролю і кримінального переслідування. Корупція якісно змінює організовану злочинність, дозволяє останній зміцнювати свої позиції в суспільстві і державі, політизує її. Межі між корупційною та іншою діяльністю організованих злочинних структур вищого рівня практично не існує. Широке розповсюдження корупції призводить до розвитку і вдосконалення організованої злочинності, а якісне і кількісне

зростання останньої, у свою чергу, тягне за собою збільшення кількості корупційних проявів та підвищення небезпечності їх характеру. Тому заходи протидії корупції та організований злочинності можуть і повинні поєднуватися, застосовуватися в комплексі [22, с. 338, 341].

Дослідження корупційних правопорушень в Україні в період 2019–2024 роки дає підстави стверджувати, що більший за загальноукраїнський індекс частоти корупційних діянь спостерігається у 7-ми містах з 21-го дослідженого: Чернівці, Дніпро, Одеса, Львів, Полтава, Івано-Франківськ, Вінниця. Зазначений індекс у цих містах склав 0,3.

Менший за загальноукраїнський індекс частоти корупційних діянь за вказаний період спостерігається у 4-х містах: Чернігів, Суми, Луцьк, Черкаси. Зазначений індекс у цих містах склав 0,1.

У 2024 році порівняно з 2019 роком частка опитаних, які стикалися з корупцією в певних підприємствах (установах, організаціях) протягом останніх двох років, скоротилася. Найбільше цей показник скоротився щодо медичних та освітніх закладів. Так, якщо у 2019 році про корупцію у зазначених установах повідомляли 31% та 17% опитуваних відповідно, то у 2024 році – 19% та 8% відповідно. Варто зазначити, що для 38% опитуваних місцева влада має корумпований імідж [6].

Сьогодні модель управління державними підприємствами в Україні, на жаль, не завжди є ефективною, наслідком чого є значні збитки та корупція. Наразі у державній власності перебувають понад три тисячі підприємств. У приватних компаніях теж існує низка проблем, які провокують корупційні ризики і потребують законодавчого врегулювання та участі держави й громадянського суспільства у цих процесах.

Для запровадження прозорого та якісного управління і, відповідно, мінімізації рівня корупційних ризиків фахівці радять приділити увагу формуванню політики державної власності, дотриманню стандартів корпоративного управління включно з прозорим формуванням наглядових рад. Важливими задачами також є унормування критеріїв незалежного аудиту, посилення внутрішнього контролю на підприємствах (установах, організаціях), забезпечення прозорості процедур приватизації та виконання покупцями умов продажу об'єктів приватизації тощо. Наприклад, станом на зараз відсутні критерії для визначення обов'язковості проведення незалежного аудиту фінансової звітності державних підприємств. Це негативно впливає на прозорість та

об'єктивну оцінку діяльності й зумовлює корупційні ризики [25].

Досліджуючи питання, що стосується запобігання корупційним правопорушенням у сфері економіки заслуговує на увагу наукова позиція Б. М. Головкина, який слушно зазначає, що *злочинність у сфері економіки – це корислива злочинна діяльність службових осіб та інших учасників економічних відносин спрямована на заподіяння матеріальної шкоди підприємствам, установам, організаціям різних форм власності або суб'єктам господарювання*.

Автор поділяє злочинність у сфері економіки на чотири ознаки: матеріальну, формальну, родову та видову.

Так, під *матеріальною ознакою* злочинності у сфері економіки, автор визначає, незаконне збагачення шляхом заподіяння матеріальної шкоди юридичним і фізичним особам, що займаються економічною діяльністю. Тому вказана злочинність відноситься до типу корисливої злочинності.

Формальною ознакою злочинності у сфері економіки є суб'єкт спричинення матеріальної шкоди. Останній поділяється на загальний та спеціальний. До загального суб'єкту відносяться працівники підприємств, установ, організацій при виконанні своїх трудових обов'язків, а також інші особи, злочинними діями яких спричинено шкоду підприємствам, установам, організаціям або суб'єктам господарювання. До спеціального суб'єкту відносяться службові особи, які виконують організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції на підприємствах, установах, організаціях різних форм власності, а також службові особи органів влади та місцевого самоврядування, які виконують управлінські й контрольні повноваження щодо економічної діяльності.

Родовою ознакою даного різновиду злочинності є економічна спрямованість злочинних посягань, що передбачає певну сукупність різних груп злочинів об'єднаних на основі сталих зв'язків між окремими елементами єдиного механізму організації та функціонування національної економіки, а також спільними кримінальними інтересами контингенту злочинців щодо незаконного збагачення у процесі здійснення безпосередньої господарської діяльності або управління й контролю за нею [14, с. 130].

Що стосується запобігання корупційних правопорушень у сфері безпеки та оборони необхідно зазначити, що у багатьох країнах світу оборонний сектор є одним з найбільших державних робото-

давців. З огляду на це збройні сили є головною складовою в системі, яка включає в себе окремі навчальні, медичні, правові установи, а також достатньо розвинену логістичну та адміністративну інфраструктуру.

Відповідно до міжнародних норм ризик корупції в оборонному секторі України є достатньо високим. Це підтверджується оцінюванням країн Transparency International Defense and Security, що проводиться раз на 5 років за 5 параметрами: політичний, закупівельний, кадровий, фінансовий та «військові операції». В 2020 році Індекс доброчесності в оборонному врядуванні України склав 41 бал зі 100 (оцінка D), що свідчить про високий ризик корупції в цьому секторі [2, с. 8–9]. Тому очевидно, що низка корупційних ризиків у сфері безпеки та оборони все ще не мінімізовані, що обумовлює незадовільний показник Індексу доброчесності в оборонному врядуванні. Водночас вказані ризики мають місце при залученні та використанні міжнародної допомоги у сфері безпеки й оборони від країн-партнерів [44, с. 508].

Дуже часто оборонні бюджети опиняються серед найбільших державних видатків. Їх частка в національних бюджетах коливається від 2–3% в Австрії, Бельгії та Угорщині до 4,5% у Франції, Німеччині і Греції та до 16–18% в Індії і США. Оборонні видатки часто становлять значний відсоток не тільки державного бюджету, але й її ВВП, коливаючись від 1% в Японії до 4,5% в США та навіть 9% в Саудівській Аравії. Потенційна вигода від корупційного вчинку залежить від декількох факторів: 1) кількість ресурсів, які знаходяться під контролем державного службовця; 2) влада, яку він/вона може використати на власний розсуд; 3) рівень прозорості та звітності в оборонному секторі.

У оборонному секторі дані фактори об'єднуються в поведінку, яка збільшує потенційну вигоду від корупційного вчинку: значні ресурси та обставини такі, як потреба в «таємності», «терміновості», або «національні інтереси» можуть звузити процес прийняття рішень та суттєво зменшити його прозорість та звітність [5, с. 2].

У секторі безпеки і оборони держави прийнято виділяти *три типи корупції*:

1) *дрібна* (її основою є нездатність військових нижчої та середньої ланки задовольнити елементарні потреби через низьке грошове забезпечення);

2) *елітна* (охоплює високопоставлених військових і державних чиновників);

3) *пірамідальна* (пов'язує перших і других через перерозподіл незаконних доходів і потік корумпованих грошей знизу – вгору) [56]. За результатами дослідження «Сприйняття загрози корупції громадянами: оцінка влади та вимоги до змін під час війни» проведеного 9–15 серпня 2023 р. на питання чи доречним з боку закордонних партнерів є запровадження підходу, за якого військова допомога Україні буде надаватись лише в разі ефективної боротьби з корупцією в Україні, 29,1% респондентів відповіли «скоріше так», а 26% «цілком» [46, с. 8].

Також необхідно зазначити, що корупція у сфері безпеки і оборони завдає непоправної шкоди національній безпеці держави. Вона забирає кошти з державного бюджету країни, тим самим перешкоджає інвестуванню в освіту, охорону здоров'я, інновації та розвиток. Корупція руйнує обороноздатність країн, зменшує оперативні можливості сил оборони, що негативно впливає на безпеку військовослужбовців, підготовку та бойові умови, а також має вкрай негативний вплив на бойовий дух підрозділів. Корумпований оборонний сектор може суттєво впливати на криміналізацію політики та економіки країни і тим самим перетворюватись на загрозу її національній безпеці. Недостатність доброчесності в оборонному секторі дозволяє організованій злочинності, терористичним групам, іноземним спецслужбам та тіньовим бізнес-структурам отримувати доступ до державної інформації, ноу-хау, небезпечних речовин та технологій виготовлення озброєнь.

Корупція у оборонному секторі також руйнує і довіру суспільства до держави. Вона веде до втрати довіри суспільства до армії, і в кінцевому рахунку знижує престиж та готовність нації до оборони [5, с. 2].

Від результативності антикорупційних заходів у цій сфері залежить також і якість та обсяги матеріального забезпечення, амуніції, обладнання зброї та боєприпасів, які отримують військовослужбовці. Особливо гостро питання раціонального та позбавленого корупційної складової використання державних ресурсів у сфері оборони постало після повномасштабного вторгнення російської армії на територію України 24 лютого 2022 року. Небачена з часів Другої світової за масштабами війна на Європейському континенті, яку розв'язала РФ, не залишає Україні іншого вибору, ніж модернізувати сектор безпеки і оборони, зробити його потужним та самодостатнім із необхідною кількістю сучасного обладнання

та озброєння. Водночас, протягом останніх років була проведена значна робота із розробки і ухвалення стратегічних політичних документів, які мають сприяти формуванню дієвої системи запобігання та протидії корупції, а також інтеграції України до стандартів НАТО у післявоєнний період. Крім того, 1 січня 2021 року набрав чинності Закон України «Про оборонні закупівлі», який покликаний забезпечити принципи конкурентності, запобігання корупції, відкритості і прозорості під час витрат бюджетних коштів на потреби сил оборони [20].

Оборонний бюджет України становить частину валового внутрішнього продукту, що внаслідок перерозподілу набуває форми централізованого цільового фонду фінансових ресурсів з подальшим використанням на потреби оборони країни. Воєнно-економічним і нормативно-правовим підґрунтям формування оборонного бюджету України є закони України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України з питань оборони; накази й директиви Міністерства оборони України та інших відповідних міністерств із фінансово-економічних питань тощо. Оборонний бюджет є специфічною та важливою складовою державного бюджету.

Планування видатків на національну оборону й правоохоронну діяльність є невід'ємним елементом планування видатків державного бюджету на наступний фінансовий рік, його здійснюють відповідно до бюджетної класифікації видатків. Основним завданням у процесі фінансового планування є правильне формування потреби в коштах на розвиток Збройних Сил України, здійснення контролю щодо ефективного витрачання бюджетних коштів [4, с. 105].

Однією з основних проблем, пов'язаних з корупцією в оборонному секторі, є компрометація національної безпеки. Такі корупційні дії, як підкуп та розкрадання можуть послабити обороноздатність країни через погіршення якості та ефективності військового обладнання та послуг. Це, у свою чергу, ставить під загрозу життя військовослужбовців та безпеку всієї нації.

Корупція також спотворює процеси оборонних закупівель, що призводить до завищених витрат, неякісного обладнання та обмеженої конкуренції. У результаті обмежені ресурси розподіляються неправильно, а гроші платників податків витрачаються даремно, відволікаючи кошти від основних потреб оборони та підриваючи довіру суспільства до державних установ [3, с. 324].

Корупція в оборонному секторі підриває довіру суспільства та послаблює демократичне управління. Коли службові особи сфери оборони беруть участь у корупційній діяльності, це підриває принципи підзвітності, прозорості та чесності. Це сприяє розвитку культури безкарності та нівелює верховенство права, зрештою підриваючи довіру громадян до державних інституцій та їх здатність захищати національні інтереси [3, с. 325].

Так, наприклад, у 2022 році директор приватного підприємства подав одному з управлінь Командування Сил логістики ЗС України комерційну пропозицію з постачання необхідних запчастин. При цьому він навмисно завищив ціну продукції та не мав відповідного досвіду виготовлення та постачання такої продукції.

Посадовці управління, які відповідали за закупівлю, знали про наявність інших постачальників. Проте не здійснили відповідних перевірок пропозиції підприємства та цін на ринку, формально провели переговори з підприємством та оголосили його переможцем.

Через це було підписано два контракти на постачання запчастин за завищеними цінами. Загальна сума контракту склала понад 171 млн гривень.

За результатами експертиз встановлено, що державі було завдано збитків на понад 83 млн гривень. Як наслідок, начальнику одного з центральних управлінь Командування Сил логістики ЗС України, начальнику відділу цього управління повідомлено про підозру у перевищенні службових повноважень, вчинені в умовах воєнного стану, за попередньою змовою (ч. 2 ст. 28, ч. 5 ст. 426-1 КК України).

Екс-директору приватного підприємства повідомлено про підозру у привласненні майна шляхом зловживання службовим становищем (ч. 5 ст. 191 КК України) [17].

Висновки. Запобігання корупційним правопорушенням юридичних осіб у сфері економіки, безпеки та оборони була і залишається проблемою сучасного розвитку українського суспільства. У зв'язку з цим, з метою уникнення негативних наслідків для суспільства та держави з питань, які пов'язані з корупційними правопорушенням юридичних осіб у сфері економіки, безпеки та оборони необхідно здійснити наступні заходи:

1. На постійній основі формувати та реалізовувати державну антикорупційну політику, а також

запровадити виховання суспільства на негативному ставленні до корупції.

2. Удосконалити чинне законодавство, тим самим прибрати колізії та прогалини, забезпечити однозначність застосування правових норм.

3. Запровадити відповідні програмні продукти для належного обліку і моніторингу використання міжнародної допомоги та прозорої звітності для країн, які здійснюють таку допомогу, а також здійснити дерегуляцію правил для бізнесу. Також вбачається за доцільне переведення в електронний формат напрямків взаємодії з владою та здійснити завершення процесів діджиталізації у сфері державного управління й надання адміністративних послуг.

4. Проводити постійну боротьбу з олігархічними монополіями, за яких перемагають не ті бізнеси, які є кращими, а ті, які отримують більше державної підтримки та штучно створених преференцій.

5. Зменшити долю державного управління шляхом прозорої приватизації. Також необхідно провести реформу самого державного управління.

6. З метою запровадження прозорого та ефективного управління у сфері економіки, безпеки та оборони і, відповідно, мінімізації рівня корупційних ризиків необхідно приділяти достатню увагу формуванню політики державної власності, дотриманню стандартів корпоративного управління включно з прозорим формуванням наглядових рад. Також невідкладними завданнями є унормування організаційних питань, що пов'язані з аудитом, посилення внутрішнього контролю на підприємствах (установах, організаціях), забезпечення прозорості процедур приватизації та виконання покупцями умов продажу об'єктів приватизації тощо.

7. Мінімізація корупції у сфері безпеки і оборони в Україні є одним з пріоритетних завдань держави, водночас досягти цієї мети неможливо без своєчасного визначення корупційних ризиків, які виникають у процесі залучення, розподілу, обліку, використання та моніторингу міжнародної допомоги у сфері безпеки й оборони, а також усунення умов та причин утворення таких ризиків.

8. Завершити побудову ефективних державних інституцій (зокрема судової гілки влади). Коли йдеться про запобігання корупції, то ефективними мають бути передусім антикорупційні інституції, такі як ДБР, САП, НАЗК, НАБУ, ВАКС та інші.

Список літератури:

1. Аналіз міжнародного досвіду та найкращих практик щодо прозорості та підзвітної відбудови. 2022. 31 с. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2022/06/UA-international-experience-transparent-accountable-recovery.pdf>.
2. Ануфрієв М. І., Копотун І. М., Коропатнік І. М., Кривенко О. В., Курилюк Ю. Б., Петков С. В. Запобігання корупції у Збройних Силах України. Особливості правозастосування під час дії воєнного стану. Київ: ВД «Професіонал», 2022. 608 с.
3. Бондаренко О. С. Корупційні прояви в оборонному секторі в умовах воєнного стану та післявоєнний період: характеристика та заходи нівелювання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 323–327.
4. Буряк М. В. Корупційні ризики в державних оборонних закупівлях: шляхи мінімізації. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2 (18). С. 103–115.
5. Виховання доброчесності та зменшення корупції в оборонному секторі. Парламентський довідник. URL: <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/561-organizatsijno-pravovi-aspekti-protidiji-korupsiijnim-diannyam.html>.
6. Від 2019 року індекс частоти корупційних діянь зменшився в 3 рази. URL: <https://surl.li/kpvuh>
7. Вознюк А. А. Визнання статті 366-1 Кримінального кодексу України неконституційною: концептуальні вади прийнятого рішення. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 4 (117). С. 20–31.
8. Вознюк А. А. Корупційні кримінальні правопорушення: концептуальні проблеми в контексті реформування кримінального законодавства України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2 (20). С. 21–32.
9. Вознюк А. А. Корупційні кримінальні правопорушення: поняття, ознаки, види. *Актуальні проблеми кримінального права: тези доп. XI Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 20 листоп. 2020 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 26–31.
10. Вознюк А. А. Психологічні теорії пояснення корупції. *Юридична психологія*. № 25 (2). 2019. С. 7–15.
11. Вознюк А. А. Реальні причини топ-корупції в Україні та нереальні способи протидії їй. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 12 груд. 2019 р.): у 2 ч. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. Ч. 1. С. 44–47.
12. Головкін Б. М. Запобігання корупції у приватному секторі: монографія. Харків: Право, 2020. 286 с.
13. Головкін Б. М. Механізм запобігання корупції. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 254–260.
14. Головкін Б. М. Поняття злочинності у сфері економіки. *Форум права*. 2013. № 3. С. 128–133.
15. Головкін Б. М. Поняття корупції у приватному секторі за міжнародними актами та зарубіжним законодавством. *Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності: тенденції та інновації: зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Т. А. Денисової* (Харків, 16 квіт. 2021 р.). Харків: ХНУВС, 2021. С. 53–56.
16. Данильченко Ю. Б. Корупція як загроза обороноздатності України. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (Харків, 15 квіт. 2016 р.). Харків: нац. ун-т внутр. справ; Кримінологічна асоціація України. Харків, 2016. С. 58–61.
17. ДБР викрило посадовців Сил логістики ЗСУ на закупівлі запчастин для бронетехніки за завищеними цінами. URL: <https://dbr.gov.ua/news/dbr-vikrilo-posadovciv-sil-logistiki-zsu-na-zakupivli-zapchastindlya-bronetehniki-za-zavishhenimi-cinami>.
18. Денисенко М. М., Клименко С. В., Луценко Ю. В. Щодо протидії кіберзлочинності як сучасній загрозі державній безпеці України у воєнній сфері. *Забезпечення інформаційної безпеки держави у воєнній сфері: проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали I Міжвід. наук.-практ. конф.* (Київ, 26 лист. 2021 р.): Київ: НУОУ, 2021. С. 134–137.
19. Денисенко М. М., Луценко Ю. В. Проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану. *Кримінальне право України перед викликами сучасності і майбуття: яким воно є і яким йому бути?: матеріали Міжнарод. наук. конф.* (Харків, 21–22 жовт. 2022 р.). Харків: Право, 2022. С. 29–33.
20. Державна антикорупційна програма на 2023-2025 роки. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/uploads/problem/56/135-9761-64da39550610c.pdf>.
21. Запобігання та протидія корупції: навч. посіб. / А. М. Михненко, О. В. Руснак, А. М. Мудров та ін.; за ред. А. М. Михненка. 4-те вид., переробл. й доповн. Київ: ДННУ «Акад. фін. Управління» 2013. 666 с.
22. Кваша О. О. Корупція та організована злочинність: обґрунтування взаємозв'язку. *Правова держава: Щорічник наукових праць*. 2010. Вип. 21. С. 335–342.
23. Клименко С. В., Луценко Ю. В. Поняття та зміст кримінально-правової політики держави. *Право.ua*. 2015. № 1. С. 125–131.
24. Клименко С. В., Луценко Ю. В. Проблеми застосування звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. *Наше право*. 2012. № 2. Ч. 1. С. 126–131.

25. Корупція в економіці: як її мінімізувати та що для цього передбачає Державна антикорупційна програма. URL: <https://surl.li/anmmeb>
26. Кримінологія: Підручник для студентів вищих навч. закладів / О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.; За заг. ред. О. М. Джужи. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
27. Луценко Ю. В. Кримінально-правова охорона воєнної безпеки України в контексті державної правової політики. *Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи: матеріали панельної дискусії IV Харківського міжнарод. юрид. форум (Харків, 23–24 вер. 2020 р.)*. Харків: Право, 2020. С. 148–157.
28. Луценко Ю. В. Національний та зарубіжний досвід боротьби з корупцією та організованою злочинністю: сучасний контекст. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74) № 3. С. 132–139.
29. Луценко Ю. В. Основні складові національної безпеки України в контексті суспільних відносин. *Актуальні проблеми захисту національних інтересів України від загроз: тези наук.-практ. конф. (Київ, 26 черв. 2020 р.)*. Київ: Інститут УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка, 2020. С. 146–148.
30. Луценко Ю. В. Поширення організованої злочинності та корупції в Україні: окремі теоретико-правові проблеми. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: зб. тез Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.)*. Київ: у 2 ч., Ч. 2. С. 184–187.
31. Луценко Ю. В. Правові засади формування та реалізації воєнної політики України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 4. С. 130–136.
32. Луценко Ю. В. Протидія злочинності в сучасних умовах. *Соціально-правові студії*. 2020. Вип. 1(7). С. 79–84.
33. Луценко Ю. В. Протидія корупційній злочинності: реалії та перспективи. *Запобігання корупції у приватному секторі: матеріали наук.-практ. онлайн «круглого столу», присвяченого 25-річчю із дня створення НДІ вивчення проблем злочинності та 95-річчю із дня народження акад. В. В. Сташиса (Харків, 1 лип. 2020 р.)*. Харків: Право, 2020. С. 96–101.
34. Луценко Ю. В. Протидія організованій злочинності: національний та іноземний досвід. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74) № 2. С. 75–81.
35. Луценко Ю. В., Полторацький О. Б. Протидія злочинності в контексті світової безпекової політики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 215–217.
36. Макаренко Н. К., Луценко Ю. В. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації, що вчиняють шахрайські та корупційні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 364–368.
37. Макаренко Н. К., Луценко Ю. В., Кіберзлочинність у сфері електронної торгівлі як прояв кримінального професіоналізму. *Право.ua*. 2023. № 3. С. 59–65.
38. Мельник М. І. Антикорупційне законодавство України: досвід застосування та проблеми вдосконалення. *Юридична Україна*. 2003. № 6. С. 64–69.
39. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії). Київ: Юрид. думка, 2004. 400 с.
40. Мельник М. І. Політична корупція: сутність, чинники, засоби протидії. *Національна безпека і оборона*. 2009. № 7. С. 67–72.
41. Мозговий В. В., Спірін А. І., Луценко Ю. В. Актуальні питання протидії корупції у воєнній сфері. *Наше право*. 2015. № 5. С. 90–93.
42. Пархоменко-Куцевіл О. Проблеми забезпечення національної безпеки в умовах воєнного часу. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2023. Вип. 3. С. 143–150.
43. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30.12.2021 р. «Про Стратегію забезпечення державної безпеки»: Указ Президента України від 16.02.2022 р. № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#-Text>.
44. Резнік О. М., Горобець Н. С. Корупційні ризики залучення та використання міжнародної допомоги у сфері безпеки й оборони України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 507–512.
45. Сkochиплас-Павлів О. В. Корупція як негативне соціально-правове явище: ознаки та причини. *Право та державне управління*. 2019. № 2 (35), Т. 2. С. 41–46.
46. Сприйняття загрози корупції громадянами: оцінка влади та вимоги до змін під час війни. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/187272768864fe0aeca3944.7327.8994.pdf>.
47. Сьомін С. В., Дрьомов С. В. Міжнародний досвід боротьби з корупцією в секторі безпеки: висновки для України. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 2015. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/mizhnarodniy-dosvid-borotbi-z-korupciyu-v-sektori-bezpeki>.

48. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Агресія проти України: причини, наслідки та уроки гібридної війни. *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали наук.-практ. семінару* (Харків, 26 трав. 2017 р.). Харків, 2017. С. 31–35.
49. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Актуальні проблеми удосконалення окремих положень кримінального та кримінального процесуального законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 388–391.
50. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Доктринальні підходи до безпекової політики в сучасних умовах. *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали наук.-практ. семінару* (Харків, 27 трав. 2021 р.). Харків: Право, 2021. С. 25–28.
51. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Запобігання нелегальній міграції: у пошуках оптимальної моделі. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2022. № 1(24). С. 1–24.
52. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Окремі питання забезпечення національної безпеки України у світлі сучасних викликів та загроз. *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали наук.-практ. семінару* (Харків, 25 трав. 2018 р.). Харків: Право, 2018. С. 56–60.
53. Трепак В. М. Проблеми застосування антикорупційного законодавства в сучасних умовах. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 262–266.
54. Трепак В. М. Розслідування хабарництва, що вчиняється суддями: монографія. Київ: Атіка-Н, 2012. 200 с.
55. Holovkin B. M., Tavolzhanskyi O. V., Lysodyed O. V. Corruption as a cybersecurity threat in conditions of the new world's order. *Linguistics and Culture Review*. 2021. № 5(S3). P. 499–512.
56. Mats Berdal, David M. Malone. GREED & GRIEVANCE Economic Agendas in Civil Wars. URL: <http://www.guillaumenicaise.com/wp-content/uploads/2014/08/berdal-greed-and-grievances.pdf>.

Lutsenko Yu.V., Tarasiuk A.V. PROBLEMS OF PREVENTING CORRUPTION OFFENSES OF LEGAL ENTITIES IN THE SPHERE OF ECONOMY, SECURITY AND DEFENSE

The article provides a legal analysis of problematic issues related to the prevention of corruption offenses by legal entities in the economy, security and defense at the current stage of development of public relations.

The study found that Ukraine, as a Central European state with an important geopolitical position, is at the epicenter of the interests of international organized crime groups. Foreign criminal groups are trying to expand their spheres of influence by penetrating our country by using their acquired criminal experience, foreign currency, state-of-the-art technical support, testing new ways of committing criminal offenses and protecting their criminal activities. In general, organized crime currently launders huge amounts of money from Ukraine, which, in turn, strengthens its sustainable development.

It was emphasized that today corruption and organized crime in Ukraine are in the first place among the main threats to national security. Thus, the scale of corruption and the number of detected corruption offenses are constantly growing. Recently, there has been a surge in organized crime in the economy, security and defense sectors.

The study also draws attention to the fact that organized criminal groups operating in the economy, security and defense sectors are characterized by a high degree of cohesion of criminal individuals within the region, the country with a division into hierarchical levels, with the allocation of leaders who do not participate in specific crimes, but perform organizational, managerial, ideological functions closely related to corruption. They involve state officials, including law enforcement officers, in economic crime to cover up their criminal activities and eliminate business competitors. The motivating motives for engaging in criminal activities in the economy, security and defense sectors are profit, the desire for excessive enrichment, possession of prestigious things inaccessible to ordinary citizens, and occupying a high position in government and other structures. The work notes that in organized criminal groups a significant part of illegally obtained funds is redistributed in the form of bribes to the «necessary people». There is a «fusion» of economic criminals with representatives of general criminality, on the one hand, and the shadow economy, on the other.

Based on the results of the study, proposals were made that in the future may lead to minimizing corruption offenses by legal entities in the economy, security, and defense sectors.

Key words: *criminological characteristics, corruption, corruption risks, prevention of corruption offenses, combating corruption in the activities of legal entities, corruption in the economic/defense sector, economic crime, private/public/defense sphere, entrepreneurial activity, bribery, bribery in the private/public/defense sphere, bribery, embezzlement, financial abuse, anti-corruption policy/strategy, national security/defense, law enforcement, defense procurement.*